

รายงานการศึกษาชุดโครงการวิจัยภาวะแทรกซ้อนทางคลินิกในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 (ปีที่ 1 – 3) (Clinical Complication in Type 2 Diabetic Patients)

สมเกียรติ โภชิตต์*, พ.บ., อุดม ไกรฤทธิชัย พ.บ., อัมพร จงเสรีจิตต์ พ.บ., ชัญญาพร ศรีทราพิฑู พ.บ.,
สถาบันวิจัยและประเมินเทคโนโลยีทางการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข นนทบุรี 11000

ความเป็นมา

เบาหวานชนิดที่ 2 เป็นโรคที่พบบ่อยและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งต่างประเทศและประเทศไทย สิ่งสำคัญในการดูแลรักษาผู้ป่วยเบาหวานคือการเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนทางหลอดเลือด ได้แก่ ไตวาย จอประสาทตาเสื่อม โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง ซึ่งภาวะแทรกซ้อนเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญของการสูญเสียสุขภาพ คุณภาพชีวิตที่ลดลง และค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น การศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของการดำเนินโรคนับเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการสาธารณสุข โดยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการคัดกรองตรวจหาโรคในระยะเริ่มแรก การพยากรณ์โรค การรักษา และติดตามผลการรักษา ทั้งยังช่วยตอบคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดโรคและภาวะแทรกซ้อนได้ ในปัจจุบันการศึกษาดำเนินการของโรคและอุบัติการณ์ของภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานในประเทศไทยยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนและเพียงพอ กรมการแพทย์จึงสนใจศึกษาความชุกและอุบัติการณ์ของภาวะแทรกซ้อนที่ ตา ไต และเท้าในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเชิงนโยบาย และใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาการดูแลผู้ป่วยเบาหวานที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความชุกและอุบัติการณ์ของภาวะแทรกซ้อนที่ ตา ไต และเท้าในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาแบบ Cohort study ติดตามภาวะแทรกซ้อนที่ตา ไต และเท้าในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 จำนวน 1,100 คน สถานที่ศึกษาเป็นโรงพยาบาลในสังกัดกรมการแพทย์จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลเลิดสิน โรงพยาบาลนพรัตน์ราชธานี โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) และโรงพยาบาลในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลปทุมธานี โรงพยาบาลลาดหลุมแก้ว และโรงพยาบาลหนองเสือ การประเมินภาวะแทรกซ้อนทางตาโดยจักษุแพทย์ด้านจอประสาทตาโดยใช้ Indirect ophthalmoscope และใช้ Proposed International Clinical Diabetic Retinopathy Disease Severity scales 2003 ในการประเมินระดับความรุนแรงของภาวะจอประสาทตาผิดปกติจากเบาหวาน การประเมินความผิดปกติของไตจากปริมาณอัลบูมินในปีสภาวะ 3 ระดับ คือ ปกติ (<30 mg/g Cr), microalbuminuria (30-299 mg/g Cr) และ macroalbuminuria (≥ 300 mg/g Cr) การประเมินความเสี่ยงของการถูกตัดเท้าโดยทีมผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเท้าแบ่งผู้ป่วยเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่ำและกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกตัดเท้า

ผลการศึกษา

สามารถติดตามผู้ป่วยโรคเบาหวานได้ 910 ราย จากจำนวนผู้ป่วยเบาหวานที่ลงทะเบียน 1,110 ราย (คิดเป็น 82.7%) อายุเฉลี่ย 59.4 ปี ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ใช้สิทธิการรักษาจากโครงการ 30 บาทและสิทธิข้าราชการ ระยะเวลาที่ป่วยเป็นเบาหวาน 7 - 8 ปี และพบว่า มีประวัติคนในครอบครัวเป็นเบาหวานมากกว่า 50% จำนวนผู้ที่เสียชีวิตระหว่างการติดตามพบ 5 ราย ใน 910 ราย ด้วยสาเหตุจากโรคเมธิ่งจำนวน 2 ราย โรคหัวใจ 2 ราย และ ติดเชื้อทางกระแสโลหิต 1 ราย อุบัติการณ์ของโรคจอประสาทตาเสื่อม (Diabetic retinopathy) เพิ่มขึ้น 2.67 % (24 ราย) ความชุกของ Mild NPDR 10.0 % Moderate NPDR 12.0% Severe NPDR 1 % และ PDR 3.0 % สำหรับ อุบัติการณ์ของ Macular edema เพิ่มขึ้น 3% (19 ราย) มีความชุกของ Macular edema 6%

ยังไม่สามารถประเมินอุบัติการณ์ของโรคไตได้ แต่ผู้ป่วยเบาหวานมากกว่า 30% พบความผิดปกติของไต ซึ่งพบ 29.2 % มีภาวะmicroalbuminuria และ 7.5 % มีภาวะ macroalbuminuria

สำหรับความผิดปกติที่เท้า พบว่ามีผู้ป่วยถูกตัดขาและนิ้วเท้าสาเหตุเนื่องมาจากเบาหวาน 0.7% (6 ราย) และผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกตัดขาและเท้าพบ 13.4% (121 ราย)

สำหรับผลการศึกษาในปี 2551 ซึ่งเป็นปีที่ 3 ของการศึกษา อยู่ระหว่างการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ และวิเคราะห์ผลการศึกษาในขั้นตอนต่อไป

สรุปและเสนอแนะ

ควรมีการติดตามเพื่อประเมินภาวะแทรกซ้อนทางหลอดเลือดในผู้ป่วยเบาหวานเป็นประจำทุกปี เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาที่เหมาะสม และสามารถป้องกันการดำเนินโรคแทรกซ้อนไปสู่ในระดับที่รุนแรงขึ้น

คำสำคัญ : เบาหวาน ภาวะแทรกซ้อน จอประสาทตาเสื่อม ไตวาย แผลที่เท้า

หมายเหตุ: ชุดโครงการวิจัยภาวะแทรกซ้อนทางคลินิกในผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 เป็นโครงการต่อเนื่อง 5 ปี ประกอบด้วยโครงการย่อย ดังนี้

1. การศึกษาภาวะแทรกซ้อนที่ตาในผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2
2. การศึกษาภาวะแทรกซ้อนที่ไตในผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2
3. การศึกษาภาวะแทรกซ้อนที่เท้าและขาในผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2